

معمول شده است که برای تندروی برخی افراد، از مفهوم رادیکالیسم استفاده می‌شود. تندروهایی که به اسم انقلاب اسلامی، رفتارهای تند و بعضاً خشن از خود نشان داده و بخش بزرگی از جامعه را از دایره انقلاب و اسلام بیرون می‌کنند. این افراد معمولاً صدای بلندی دارند و با داد و قال در فضاهاى مختلف شناخته می‌شوند. اینان شعارهای انقلابی می‌دهند؛ اما انگار بر برخی وجوه نظری و تقابلی آن بیشتر از دیگر ابعاد تأکید دارند. رهبر معظم انقلاب درباره اینان فرموده‌اند: «الان کاملاً جلوی چشم بنده هست که کسانی بودند که مثلاً سال ۵۸ - که بنده عضو شورای انقلاب بودم و آن وقت‌ها هنوز رئیس‌جمهور هم نبودم - می‌آمدند پیش ما که حالا خودمان جزء بچه‌های انقلاب بودیم و مثلاً با سوابق مبارزاتی فلان، می‌نشتند حرف‌هایی می‌زدند تند، داغ، آتشین که ما چشممان خیره می‌ماند که این‌ها چه کسانی هستند دیگر! یعنی به تعبیر فرنگی مآب‌ها سوپر انقلابی؛ بعد برگشتند و انقلابی نماندند. همان افراد با آن شیوه برخورد، با آن شیوه نگاه، نتوانستند خط را ادامه بدهند، طاقت نیاوردند.» ۱۴۰۱/۳/۴

این جملات نشان می‌دهد که شاخصه این‌ها تند و آتشین بودن است. اما چه ویژگی‌های دیگری در این جماعت وجود دارد؟ احتمالاً مهم‌ترین شاخصه آن‌ها، نداشتن عقلانیت کافی در دستگاه محاسباتی شان است. یعنی ظرفیت‌های محاسباتی درباره اهداف، اولویت‌ها و مصلحت‌ها را به کار نمی‌گیرند و صرفاً تندترین موضعی که در آن‌ها احساس، نقش اصلی را بازی می‌کند، انتخاب می‌کنند. به بیان دیگر هیجان و عصبانیت را بر عقل و استدلال ارجح می‌دانند. تندی رفتارشان هم دقیقاً از همین جانشنت می‌گیرد. فردی که سرتاپا عقلانی باشد، کمتر درگیر رفتارهای هیجانی می‌شود و عموماً سعی خواهد کرد تا در آرامش کار را پیش ببرد. همین تفاوت در عقل‌ورزی است که جریان رادیکال را سطحی و احساس‌محور می‌کند، درحالی‌که هر میزان عقلانیت افزایش یابد، فهم عمیق مسائل همراه با پیچیدگی آن بیشتر می‌شود.

البته برای عقل‌ورزی باید شاخصی وجود داشته باشد تا پراساس برداشت شخصی محدود نشود. معیارهایی در اندیشه دینی وجود دارد که اتفاقاً مورد تأکید رهبر معظم انقلاب در سخنرانی روز مبعث هم قرار گرفت. علاوه بر این شاخص، یک عرف شناخته‌شده از عقل‌ورزی به ویژه در میان نخبگان هم می‌تواند منبع بحث باشد. در این چهارچوب، فرد رادیکال آن کسی است که از نظر عقول عموم جامعه حزب‌اللهی، اهل تندروی و رفتارهای غیرعقلانی باشد.

شاخصه مهم دیگر این افراد، متوجه نبودن اولویت‌هاست. آن‌ها به علت ناتوانی در استفاده مؤثر از ابزارهای عقلانی، نمی‌توانند به درستی تشخیص دهند که امروز چه مسئله‌ای مهم‌تر از مسائل دیگر است. درواقع آن‌ها در رجحان دادن موضوعات مهم‌تر، با مشکل جدی مواجهند. موضوعاتی را پیگیری می‌کنند که خود معلول علت‌های اساسی‌تر هستند؛ اما آن‌ها با تمام توان و با تندی بسیار، به دنبال شاخ و برگ ماجراها هستند. لذا همیشه از علت‌ها عقیند و به مرور مجبورند از شعارهای خود کوتاه بیایند و به شاخ و برگ جدیدی بپردازند. در اینجا هم شاخص اصلی برای شناخت اولویت را باید با شاخص عقلانیت سنجید. همچنین بیان رهبری و برخی نخبگان نیز می‌تواند منشأ شناخت اولویت‌های واقعی قرار گیرد.

این جماعت معمولاً با مسئله مصلحت هم در تقابلند؛ چراکه نه عقلانی به موضوعات می‌اندیشند و نه اولویت را می‌شناسند. حال اینکه مصلحت واقعی و صحیح از دل این دو به دست می‌آید. گرچه باید برخی رفتارهای به اسم مصلحت را از دایره مصلحت‌اندیشی واقعی جدا کرد، اما این‌ها عموماً با هر چیزی به اسم مصلحت مخالفت می‌کنند.

رادیکالیسم سبب می‌شود فرد، عموماً فهمی متحجرانه از تمامی مفاهیم دینی و انقلابی داشته باشد. یعنی ابزارهای جدید، تفاسیر جدید، اندیشه جدید و هر چیزی خارج از چهارچوب تفکر خود را نادرست و استحاله و نفاق می‌داند. یک دایره ذهنی دور خود می‌کشد و خود را در مرکز انقلابی‌گری قرار می‌دهد؛ سپس هرکسی که از آن دایره خارج باشد - یعنی از مرکزیت خودش دور باشد- را غیرانقلابی می‌خواند. سپس حکم به ریختن آبروی آن فرد می‌دهد و انواع رفتارهای خشن واقعی و مجازی را برای آن فرد یا افراد اعمال می‌کند. این‌ها با تحول مخالفند، حتی اگر رهبری از آن مکرراً سخن بگویند.

ادامه در صفحه ۷

فرهیختگان

دوشنبه ۱۵ بهمن ۱۴۰۳
شماره ۴ ۳ ۴ ۵
۱۶ صفحه ۴ شعبان ۱۴۴۶
۱۰۰۰۰ تومان ۳ فوریه ۲۰۲۵

FARHIKHTEG
FARHIKHTEGAN

رهبر انقلاب در دیدار شرکت‌کنندگان مسابقات بین‌المللی قرآن مطرح کردند

شرط عملی توکل به میدان رفتن است

۲

«خدای جنگ» با عبور از شعارزدگی

فرازوفرودهای موشکی شدن ایران را روایت می‌کند

نقطه‌زنی پشت‌دورین

۱۳۰۲، ۱۱

جریان شناسی فروشندگان طلای آنلایین

۱۰ میلیون ایرانی از پلتفرم‌ها، طلا خریده‌اند؛ «فرهیختگان» وضعیت مجوز اصلی‌ترین طلافروشی‌ها را بررسی می‌کند ۱۶

در میان اصلاح‌طلبان طیفی هستند که به پزشک‌های نقد‌های صریحی دارند؛ اما همه اقدامات ظریف را توجیه می‌کنند

دولت سایه‌ظریف

۲

دکتر طهرانچی در آیین اختتامیه جشنواره ملی کتاب سال انقلاب اسلامی:

باید فرهنگ را به هسته اصلی دانشگاه برگردانیم

۴

«فرهیختگان» وضعیت اسفناک برخی تالاب‌های مهم کشور را بررسی می‌کند

تراژدی ملی ندیدن حقایق

۷

در روز ملی فناوری فضایی، ایران ۳ ماهواره جدید رونمایی کرد

تسلط بر مدار لئو

۷